

פרס ישראל או פרס ממשלת ישראל?

11 באפריל 2021 | מאת: פרופ' מרדכי קרמניצר

רדיפתו של פרופ' גולדרייך והפגיעה בו הן תולדה ישירה של החלטת בג"ץ בעניין חוק החרם. כך מתגלגל לו עיוות חקיקתי שזוכה לגושפנקא שיפוטית להצמיח פירות באושים. כך מתרחק החוק הישראלי ממה שראוי לכבדו. כך מתרחק בית המשפט מתוארו בית המשפט הגבוה לצדק

Flash 90

החלטת בג"ץ בעניין דחיית הענקת פרס ישראל לפרופ' גולדרייך מתחילה יפה: "על עצמאות שיקול הדעת המקצועי של חברי ועדת השופטים - אין חולק. על אופיו המקצועי הטהור של הפרס שעליו יוקרתו והמוניטין שלו - אין חולק. על כך שככלל, לצורך הענקת הפרס, אין רלוונטיות להתבטאויות פרטיות "חוץ מקצועיות" של הזוכה בפרס - אין חולק".

כך שהציפייה היא שעקב האמור, תתקבל העתירה של חברי ועדת הפרס נגד שר החינוך.

אלא שמיד אחרי הפתיחה הזו, מתרחש מהפך בהחלטה. בית המשפט נותן יד לשר החינוך וליועץ המשפטי לממשלה בבקשה לאפשר לשר החינוך לבדוק מידע חדש, זה מקרוב בא, אודות מעלליו הרעים של המועמד לפרס. לרגע נעצרת נשמתה של האומה - במה נתפס גולדרייך בקלקלתו? ריגול לטובת האויב, סיוע למחבלים, אונס קטינה, הסתה לאלימות או לגזענות?

לא, גרוע מכל אלה. מדובר בחתימה על עצומה התומכת במניעת מימון מטעם האירוח לאוניברסיטת אריאל. בניגוד למה שחושבים רבים וטובים, גם ראשי ור"ה, אוניברסיטת אריאל אינה נמצאת במדינת ישראל. היא נמצאת בשטח מוחזק, מחוץ לתחום הריבוני של ישראל. בשטחים המוחזקים חל הדין הבינלאומי וזה אוסר על מדינה ליישב בהם את אזרחיה.

הקמת אוניברסיטת אריאל היא חלק ממפעל ההתנחלות; ולכן, לפי דעה רווחת בעולם, אין היא ראויה לתמיכה על ידי מדינות וארגונים המחויבים למשפט הבינלאומי. יותר מזה, הקמתה וההכרה המדינית בה (תוך העמדת פנים שאריאל היא חלק מישראל) מסכנות את התמיכה החיצונית במחקר הישראלי ואת שיתופי הפעולה המדעיים של ישראל עם העולם, שהם חיוניים להתקדמות המדע, הטכנולוגיה והכלכלה שלנו. לכן, יש אינטרס ישראלי מובהק להבדיל את אוניברסיטת אריאל משאר מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל.

ניתן לחלוק על העמדה הזו, אבל היא עמדה פטריוטית לא פחות מהיפוכה. ביחס למפעל ההתנחלות יש מחלוקת עמוקה בחברה הישראלית, ובמיוחד כמו שהתגלגל להיות - מפעל של נישול, דיכוי, אפליה בין אדם לאדם, רמיסת זכויות, "שלטון הנבוט" כתחליפו של שלטון החוק.

המחלוקת היא בין מי שרואים בו מפעל מפואר, נזר על מצחה של המדינה ומתכחשים למה שתואר לעיל (שכן לא ניתן להחזיק בעמדה זו ללא העלמה ועצימת עיניים) לבין מי שרואים בו חרפה מוסרית, אסון מבחינת המחויבות של ישראל לדמוקרטיה ולשלום וסכנה להמשך קיומה של המדינה. וקצרה היריעה מלפרט את כלל הנזקים הנגרמים עקב המפעל הזה - גם לצה"ל ולדורשי טובתו, למערכת המשפט ולעצמאות ההשכלה הגבוהה. לא ניתן להעלות על הדעת מינימום של דמוקרטיה שאינה מאפשרת לעמדה השנייה להתבטא בחופשיות ובחריפות, בנושא הרה גורל, שמצוי בלב ליבה של הפוליטיקה הישראלית, ולכן ההגנה על הביטוי אודותיו צריכה להיות העזה ביותר.

שיטת משפט שבוחרת להעדיף עמדה אחת ולדכא את האחרת, מאבדת את זכאותה להיחשב לדמוקרטיה. גם אם חולקים על התיאור הזה ורואים בעמדה כזו שמחזיק בה גולדרייך עמדת קצה חוץ-קונצנסואלית, מתחייבת הגנה עליה, מתוך מחויבות לחופש הביטוי. מבחנו של היחס לחופש הביטוי הוא דווקא כלפי עמדות כאלה, דווקא כאשר ההקשבה לעמדה מקוממת אותנו עד נימי נשמתנו. הדרך להתמודד עמה היא בשדה הרעיונות הפתוח והחופשי ולא בהחנקה, בוויכוח או עשיית שימוש פוליטי-אידיאולוגי בכוח שלטוני מעבר לתחום הסמכות.

איך הגענו עד הלום? במסגרת גל החקיקה האנטי דמוקרטית של העשור האחרון, חוקקה ישראל גם את חוק החרם. החוק (שאינו קובע איסור פלילי על קריאה לחרם אלא עוולה נזיקית ועילה לעיצומים מנהליים ספציפיים) אינו מבדיל בין קריאה לחרם על מדינת ישראל לבין קריאה לחרם על אדם או גורם מחמת זיקתו לאזור הנמצא בשליטתה של ישראל. מדובר בעוד אחד ממהלכים רבים שמטרתם מחיקת הקו הירוק וטשטוש ההבחנה בין ישראל לבין שטחים הנמצאים בשליטתה. כלומר, במעשה הנוכלות של סיפוח דה-פקטו, אך ללא הפיכת תושבי השטחים לאזרחי ישראל ושימור מצב האפליה השיטתית המתקיים בשטחים. באחת מנקודות השפל שלו, החליט בג"ץ ברוב דעות ללכת בעקבות המחוקק ולהגן על הסילוף הזה של המציאות המשפטית, ועל ידי כך, לשלול ממתנגדי ההתנחלויות אמצעי במאבק נגדן. קריאה לחרם היא אקט קיצוני ובלתי שגרתי ולרוב ראוי להימנע ממנה, אך אין מקום לשלילה גורפת ומוחלטת שלה, המנותקת מן ההקשר בו מושמעת הקריאה. יש מצבים שבהם קריאה כזו היא מוצדקת ואפילו חיונית. גם אם חולקים על צדקתה, חייבת להיות הצדקה מיוחדת לאסור אותה. הצדקה כזו אינה קיימת כאשר מדובר בשטחים המוחזקים: מוחזקים שלא למטרות ביטחוניות, כפי שנטען בשקר בעבר, שלא באופן זמני, כפי שנטען בשקר בעבר, שלא על מנת לאפשר הסדר עם הפלסטינאים על בסיס של שתי מדינות, כפי שנטען בשקר בעבר, אלא כדי למנוע מן הפלשתינים לממש את זכותם להגדרה עצמית ולהמאס עליהם את החיים.

רדיפתו של גולדרייך והפגיעה בו הן תולדה ישירה של החלטת בג"ץ בעניין חוק החרם. כך מתגלגל לו עיוות חקיקתי שזוכה לגושפנקא שיפוטית להצמיח פירות באושים. כך מתרחק החוק הישראלי ממה שראוי לכבדו. כך מתרחק בית המשפט מתאורו-תוארו בית המשפט הגבוה לצדק.

ניתן להבין את בית המשפט שנפשו אינה יוצאת אל דיון בזכאות לפרסים. אבל הדרך שלו להשיג זאת היא ממש הפוכה לזו שבה בחר ללכת - הישענות מלאה על ועדות המומחים המקצועיות. במקום לעשות זאת, שם עצמו בית המשפט זרועם הארוכה של ארגוני ימין קיצוניים, של שר חינוך שמשמש מופת שלילי למתחנכים, של יועץ משפטי לממשלה שאיבד את דרכו. בית המשפט הוא עכשיו חלק מהמערך הרודף אנשים על דעותיהם. יחד עם הגורמים האחרים הוא מפזז במחול מקרטיסטי. לא לתפארת מדינת ישראל אלא לחרפתה.

מזה שנים שממשלות ישראל מתנכרות לערך של פלורליזם - כך לעניין הדת שרק מתכונתה האורתודוקסית נחשבת לגיטימית באמת, כך לעניין המתנגדים לסאוב המוסרי הכרוך במפעל ההתנחלות ובשליטתנו המתמדת בשטחים. הממשלות המתחייבות להיות ממשלות של כולן הן לאמתו של דבר ממשלות של החרדים ושל הימין הקיצוני. הדבר נותן אותותיו גם בפרסי ישראל. כל עוד זה המצב, והוא לא צפוי להשתנות, צריך להעמיד דברים על מכונם ולקרוע את המסכה מעל העמדת הפנים. פרס ישראל צריך להפוך לפרס ממשלת ישראל. מועמדים לפרס יהיו רק מי שמקובלים על השלטון, מי שרואים עצמם בחבורה אחת עם שונאי להט"בים ומנשלי ערבים. בוועדות הפרס ישבו נאמני השלטון. את פרסי ישראל האמיתיים (תעודות, בלי שקים), יחלקו ועדות מקצועיות שימונו על ידי האקדמיה הישראלית למדעים. בתקווה שהמשלט הזה לא ייפול.

תגיות:

הרשות השופטת ואכיפת החוק, ביקורת שיפוטית, התוכנית להגנה על ערכים ומוסדות דמוקרטיים, המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים

לכל הנושאים